

SŁOWNIK
TERMINÓW, ZWROTÓW
I SENTENCJI PRAWNICZYCH
ŁACIŃSKICH
ORAZ POCHODZENIA
ŁACIŃSKIEGO

MAREK KURYŁOWICZ

SŁOWNIK
TERMINÓW, ZWROTÓW
I SENTENCJI PRAWNICZYCH
ŁACIŃSKICH
ORAZ POCHODZENIA
ŁACIŃSKIEGO

MAREK KURYŁOWICZ

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Wydawca
Agata Jędrasik

Redaktor prowadzący
Joanna Ołówek

Opracowanie redakcyjne
Anna Wojciechowska

Ilustracja na okładce
tanys04/iStock

Łamanie
Violet Design

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawoLubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by
Wolters Kluwer Polska SA, 2017

ISBN: 978-83-8107-555-8

5. wydanie

Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 19
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wstęp	7
I. Łacińskie terminy i zwroty prawnicze	11
II. Łacińskie sentencje prawnicze	123
III. Polskie terminy prawnicze pochodzenia łacińskiego	161

WSTĘP

Niniejszy słownik przeznaczony jest przede wszystkim dla studentów prawa i administracji jako pomoc dydaktyczna. Ma on ułatwić zapoznanie się z łacińską terminologią prawniczą oraz pochodzenia łacińskiego, a przez to również korzystanie z podręczników i innej literatury prawniczej. Język łaciński pozostaje bowiem nadal powszechnym i uniwersalnym językiem prawniczym i bez jego minimalnej przynajmniej znajomości trudno mówić o właściwym przygotowaniu prawniczym, a tym bardziej o kulturze prawnej. Dotyczy to także licznych w polskim języku prawniczym terminów wywodzących się z łaciny.

Słownik jest zbiorem terminów, zwrotów i sentencji prawniczych, pomyślanym jako podręczna pomoc. Nie jest to systematyczny, pełny słownik prawniczy polsko-łaciński i do takiej roli nie pretenduje. Zamieszczone terminy podane są bez rozróżnienia, czy pochodzą z łaciny klasycznej, średniowiecznej czy nowożytnej. Filologów i leksykografów autor prosi dlatego o niezbędną w tym względzie wyrozumiałość.

Nie jest to też słownik prawa rzymskiego ani innej dziedziny prawa. Zebrane zostały w nim najczęściej spotykane i powszechnie używane w języku prawniczym określenia łacińskie oraz pochodzenia łacińskiego. W tym sensie może on

służyć nie tylko studentom prawa, ale także innym osobom, wykonującym zawody prawnicze lub interesującym się prawem. Podane są jednak proste objaśnienia, bez wnikania w dokładniejszą prawną treść podanych terminów, określeń i sentencji.

Słownik składa się z trzech części. Pierwsza (I) obejmuje terminy i zwroty łacińskie, druga (II) zawiera wybór łacińskich sentencji prawniczych, zaś trzecia (III – pisana kursywą) przedstawia polską terminologię prawniczą pochodzenia łacińskiego. We wszystkich częściach zastosowany został system wzajemnych odesłań, ułatwiający poruszanie się po hasłach słownika i odnalezienie ich w każdym układzie.

Zainteresowanych szerszym wyborem łacińskich terminów i zwrotów prawniczych należy odesłać przede wszystkim do obszernego opracowania Janusza Sondla, *Słownik łacińsko-polski dla prawników i historyków*, Kraków 1997. Przydatny jest również słownik Jerzego Pieńkosia, *Słownik łacińsko-polski*, Warszawa 1993. W zakresie sentencji prawniczych ukazała się ostatnio publikacja Krzysztofa Burczaka, Antoniego Dębińskiego, Macieja Jończy, *Łacińskie sentencje i powiedzenia prawnicze*, wyd. 2, Warszawa 2013. Na uwagę zasługuje również interesujące kompendium pt. *Łacińska terminologia prawnicza* pod redakcją naukową Jerzego Zajadło, wyd. 2, Warszawa 2013.

Bardziej specjalistyczny charakter mają opracowania: *Prawo rzymskie. Słownik encyklopedyczny* (pod red. W. Wołodkiewicza), Warszawa 1986; W. Litewski, *Słownik encyklopedyczny prawa rzymskiego*, Kraków 1998 oraz W. Bojarski, W. Dajczak, A. Sokala, *Verba Iuris. Reguły i kazusy prawa rzymskiego*, wyd. 3, Toruń 2007. Zawierają one również spory wybór łacińskich terminów i sentencji prawniczych. Warto polecić ponadto wydawnictwo: *Regulae Iuris. Łacińskie*

inskrypcje na kolumnach Sądu Najwyższego (pod redakcją W. Wołodkiewicza), Warszawa 2001.

Obecne wydanie jest kontynuacją poprzednich edycji słownika, ale stanowi jednocześnie jego nową, poprawioną i uzupełnioną wersję.

Lublin, lipiec 2017

Marek Kuryłowicz

I

ŁACIŃSKIE TERMINY I ZWROTY PRAWNICZE

A

a contrario: z przeciwieństwa,
przecíwnym sposobem;
por. **argumentum**

a mensa et toro: od stołu
i łoża (separacja);
por. **separatio**

a posteriori: z następstwa;
wnioskowanie z następstw
o przyczynach

a priori: to, co wcześniejsze;
rozumowanie z przyczyn
o skutkach; orzekanie
z góry bez poznania
sprawy

ab initio: od początku

ab intestato: dziedziczenie
beztestamentowe;
por. **intestatus; successio**

abalienatio, onis:
pozbycie się własności;
por. **alienatio; abalienacja**

abdication, onis: zrzeczenie się, ustąpienie;
por. **abdykacja**

aberratio, onis: zboczenie,
odchylenie od normy
– **ictus:** zboczenie działania

abiudicatio, onis:
odmówienie (prawa)
sądowym wyrokiem

abolitio, onis: usunięcie,
zniesienie, odpuśczenie
przewinień; por. **abolicja;**
abolicjonizm
– **legis:** uchylene
ustawy; por. **abrogatio;**
derogatio

abortio, nis: poronienie,
przedwczesny poród;
por. **aborcja**

abrogatio, nis: zniesienie,
uchylene (ustawy);
por. **abolitio; derogatio;**
lex abrogata

absentia, ae: nieobecność;
por. **cura absentis;**
in absentia; inter
absentes; sentencje
nr 2 i 3

absolutio, onis: odłączenie, uwolnienie, uniewinnienie; por. *absolutio*

absolutorium, ii: zwolnienie, uniewinnienie, ukończenie; por. *absolutorium*

absolutorius, a, um: uwalniający, uniewinniający; por. *absolutorium*; sentencja nr 259

absolutum dominium: władza despotyczna, absolutna; por. *dominium*

abstraho, ere, xi, ctum: odciągać, odrywać, odwozić, oddzielać; por. *in abstracto*

abusus, us: nadużycie, niewłaściwe użycie; por. *ius abutendi*; *per abusum*; por. *abuzywny*; sentencje nr 5 i 70

acceptilatio, onis: formalne potwierdzenie przyjęcia świadczenia, akceptylacja

acceptio, onis: odbiór, przyjęcie; por. *akcept*

accessio, onis: przyłączenie, rzecz przyłączona; por. *akcesja*; sentencje nr 6 i 7

– **possessionis (temporis):** doliczenie czasu posiadania poprzednika

accessorius, a, um: dodatkowy, uboczny; por. *akcesoryjny*

accidentalia negotii: składniki dodatkowe czynności prawnej; klauzule; por. *negotium*

acclamatio, onis: okrzyk, okrzyk pochwalny; por. *per acclamationem*

accresco (adresco), ere, crevi, cretum: przyrastać, być dołączonym; por. *ius accrescendi (adrescendi)*; *akrescencja*

accusatio, onis: oskarżenie, wniesienie oskarżenia do sądu; por. *akuzacja*; sentencje nr 187 i 230

accusator, ris: oskarżyciel (w sądzie); por. *akuzator*

accuso, are, avi, atum:

oskarżać, wnosić oskarżenie do sądu

acquisitio, nis: nabycie, uzyskanie; por. **causa acquirendi**; sentencja nr 123

- **per universitatem:** nabycie prawa uniwersalne, ogólne; por. **per universitatem**; **successio universalis**

acta, orum: czynności (urzędowe), dzieła, protokoły, dzienniki; por. *akta*

actio, nis (plur. actiones):

działanie, czynność procesowa, skarga sądowa, powództwo; por. **actor**; **ago**; **concursum actionum** oraz sentencje nr 8, 9, 10, 26, 71, 73 i 208

- **ad exhibendum:** powództwo (skarga) o okazanie rzeczy spornej
- **bonae fidei:** powództwo oparte na dobrej wierze
- **de pauperie:** skarga (powództwo) z powodu szkody wyrządzonej przez zwierzęta; por. **pauperies**

- **directa:** skarga bezpośrednia, przysługująca wierzycielowi do realizacji jego uprawnienia
- **doli:** skarga (powództwo) z tytułu użytego podstepu; por. **dolus**
- **famosa (plur. actiones famosae):** skarga (powództwo) pociągające za sobą infamię, niesławę; por. **famosus**; **infamia**
- **in personam:** skarga (powództwo) przeciwko określonej osobie ze stosunku obligacyjnego
- **in rem:** skarga (powództwo) służące do ochrony praw rzeczowych
- **negatoria:** skarga negatoryjna (przecząca), służąca właścicielowi do ochrony własności; por. **negatorius**; *negatoryjny*
- **Pauliana:** skarga Pauliańska, przysługująca w razie pokrzywdzenia wierzyciela przez działania dłużnika; por. **fraus creditorum**; *Pauliańska skarga*

Prof. dr hab. Marek Kuryłowicz – profesor prawa rzymskiego na UMCS i KUL, Uniwersytecie Rzeszowskim oraz Akademii Leona Koźmińskiego w Warszawie. Liczne publikacje Autora dotyczą: rzymskiego prawa rodzinnego i prawa spadkowego (z elementami prawa pogrzebowego), studiów nad rzymskim prawem karnym, badań nad dziejami prawa rzymskiego w Polsce oraz historią europejskiego notariatu. Odnoszą się również do związków prawa z obyczajami w antycznym Rzymie oraz tradycji prawa rzymskiego we współczesnej kulturze prawnej.

Słownik ten jest zbiorem terminów, zwrotów i sentencji prawniczych, pomyślanym jako podręczna pomoc i poradnik. Zebrano w nim najczęściej spotykane i powszechnie używane w języku prawniczym pojęcia łacińskie oraz pochodzenia łacińskiego. W publikacji wyróżniono trzy części:

- pierwsza obejmuje terminy i zwroty łacińskie,
- druga zawiera wybór łacińskich sentencji prawniczych,
- trzecia przedstawia polską terminologię prawniczą pochodzenia łacińskiego.

Ta ostatnia część nie jest spotykana w innych zbiorach tego rodzaju. We wszystkich częściach zastosowany został system wzajemnych odesłań, ułatwiający poruszanie się po hasłach słownika i odnalezienie ich w każdym układzie. Ma to ułatwić zapoznanie się z terminologią prawniczą łacińską oraz pochodzenia łacińskiego, a przez to również korzystanie z podręczników i innej literatury prawniczej.

Słownik przeznaczony jest przede wszystkim dla studentów prawa i administracji jako pomoc dydaktyczna, a także dla wszystkich innych osób wykonujących zawody prawnicze lub interesujących się prawem.

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45, FAX 22 535 80 01
ZAMOWIENIA@WOLTERSCLUWER.PL
WWW.PROFINFO.PL

CENA 49 ZŁ (W TYM 5% VAT)